

گده ریش سفیدان در حمام

موضوع: گرمایه سرتخت

موقعیت: خیابان عبادی

هر چند این روزها با ساخت و سازهای انجام شده در محله سرتخت، سقف آب انبار در میان آنها گم شده، اما روزگاری نه چندان دور این سقف بیش از ۱۰ متر ارتفاع داشت و وسط میدان سرتخت واقع بود. به همین خاطر غروب‌ها اهالی روی آن می‌نشستند و احشامشان را به درخت توت بزرگی که وسط میدان قرار داشت و میخ‌طوبله‌های زیادی در آن فرو رفته بود، می‌بستند. جشن‌های محلی هم مثل جشن نیمه شعبان در این محل برگزار می‌شد. نقال‌ها هم روی آب انبار نقالی می‌کردند و جمعیتی دور آنها جمع می‌شد. «امیر محمد عطارنژاد از ساکنان قدیمی شهرری درباره هویت تاریخی این حمام می‌گوید: «حمام سرتخت یکی از حمام‌های قدیمی شهرری است. چون زمین‌های این بخش به خاندان کنی تعلق داشت، از آیت‌الله کنی به‌عنوان سازنده این حمام نام می‌برند. در گذشته این حمام خزینه کوچکی داشت که عمومی بود. بعدها آن را تفکیک کرده و تغییر دادند. اکنون هم خصوصی و هم عمومی است. سرکوچه حمام یک فشاری آب بود که اهالی را دور خودش جمع می‌کرد.»

دارد. آب را با تلمبه از آب انبار کشیده و در جوی می‌انداختیم و در نهایت به سمت خزینه هدایت می‌شد. آن زمان برای گرم کردن آب خزینه‌ها زیر منبع آب، آتش روشن می‌کردند و برای آفرودن آن، قبل‌تر زغال سنگ و بعدها چوب و هیزم کاربرد داشت. ۵۵ سال از فوت صاحبان اصلی این حمام می‌گذرد و اکنون ۱۶ وارث دارد. در گذشته اغلب در هر مکانی که آب انبار قرار داشت، حمام را هم همانجا می‌ساختند. ۲-۳ ساعت قبل از اذان صبح که حمام را باز می‌کردیم، صف طولی پشت در حمام بسته می‌شد. ۴۰ نفر زن و مرد بقچه و قالیچه به‌دست منتظر بودند. آن دوران اغلب خانواده‌ها فرزندان متعددی داشتند. به همین خاطر چند ساعت زمان می‌برد تا همه آنها را بشویند و حتی ناهار را هم با خودشان می‌آوردند و آنجا می‌خوردند. همچنین حمام سرتخت پاتوق ریش‌سفیدان محل بود و ماه مبارک رمضان از افطار تا سحر در این مکان گده می‌کردند.»

سه کنج دیوار لنگ قرمزی که زیر آفتاب سوزان دیگر رنگ و رخی برایش نمانده، آویزان است و بالای آن با قلم نوشته شده «گرمایه سرتخت»؛ حمام قدیمی محله سرتخت که همچون گذشته تنور هیزم‌ش گداخته و گرم است و اهالی به این مکان برو و بیا دارند.

شاید یکی از دلایل رونق این حمام، همجواری آن با آستان مقدس حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) است و اینکه مسافران و زائران این آستان قبل از زیارت سری به این حمام می‌زنند. علی‌اکبر علی‌محمدی، گرمایه‌دار قدیمی حمام سرتخت روایت‌هایی شنیدنی از نیم قرن حضورش در این مکان دارد؛ از روانه کردن آب با تلمبه و در تاریکی هوا به خزینه‌ها گرفته تا مراسم و آدابی که میان اهالی سرتخت رسم بود و در حمام انجام می‌دادند. محمدی درباره تاریخ حمام سرتخت می‌گوید: «این حمام ۳ خزینه داشت؛ ۲ خزینه آب گرم و یک آب سرد. هنوز هم آب انبار قدیمی این حمام وجود

سقفی کهن برای راز و نیاز

موقعیت: شهرری، خیابان آستانه

موضوع: مسجد باقرالعلوم

مسجد باقرالعلوم (ع) قدیمی‌ترین مسجد محله سرتخت در سال ۱۲۰۰ شمسی بنا شد. رضا شعبانعلی، مسئول فرهنگی مسجد می‌گوید: «مجال است اهل سرتخت باشی و با این مسجد خاطره نداشته باشی. طبق گفته قدیمی‌های محله، نخستین فردی که بعد از ساختن مسجد در آن نماز خواند فردی به نام «بابا» بود. مسجد سرتخت در ۲ دوره مرمت و توسعه پیدا کرد. یک‌بار توسط حاج میرزا علی مکی بنای مسجد بزرگ‌تر شد. او خانه‌اش را که نزدیک مسجد بود وقف کرد. سال ۱۳۸۳ نیز حاج محمدتقی عطارنژاد، از قدیمی‌های محله سرتخت، خانه خودش را وقف مسجد کرد. قبر این واقف بزرگوار در مسجد قرار دارد. بعد از این تغییرات مسجد سرتخت به مسجد باقرالعلوم (ع) تغییر نام داد. باین حال همچنان به نام مسجد سرتخت و مسجد آقامانی معروف است. از آنجا که مرحوم حاجت‌الاسلام رضوانعلی زمانی نجف‌آبادی بیش از ۵۰ سال امام جماعت این مسجد بود و اهالی ارادت خاصی به او داشتند در نتیجه به این مسجد آقامانی نیز می‌گفتند.»

مسجد باقرالعلوم (ع) تنها یک مسجد برای عبادت نیست. شعبانعلی می‌گوید: «مهم‌ترین فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و مذهبی محله اینجا انجام می‌شود. قدیمی‌ترین پایگاه بسیج شهرری یعنی پایگاه نصر در این مسجد شکل گرفت و همچنان فعال است. هیئت قدیمی سرتخت با نام هیئت پیروان مکتب حضرت علی (ع) که بعد از تکیه معروف نغزآباد در شهرری شکل گرفت هیئت مسجد باقرالعلوم (ع) بود. حاج رضا عشق‌یار، مرحوم استاد علی نقی نوربان‌نسب و مرحوم داوود سلیمانی از بانیان این هیئت بودند؛ هیئتی که علم‌هایش همچنان به همت جوانان محله برافراشته است.»

مسجد باقرالعلوم (ع) نزدیک‌ترین مسجد به حرم مطهر است برای همین روزانه زوار بی‌شماری آنجا به نماز می‌ایستند. درهای مسجد در ۳ نوبت نمازهای یومیه باز است. از دیگر مساجد محله سرتخت می‌توان از مسجد ابا عبد الله الحسین، مسجد الرضا، مسجد خاتم النبیین، مسجد لاله‌زاری و مسجد آیت‌الله بافقی نام برد.

بوستان‌های از یادرفته‌ری

باغ‌های سرسبز و پر محصول یکی از جاذبه‌های طبیعی شهرری است؛ باغ‌هایی که این روزها خیابان‌ها، کوچه‌ها و آپارتمان‌های سر به فلک کشیده جایگزین آن شده‌اند. در این بخش محمود صفی، معتمد محله ری پیشینه چند باغ معروف و قدیمی شهرری را روایت می‌کند.

موضوع: باغ‌های محله سرتخت (ملک، آهو، مادرشاه، شیرازی)

موقعیت: خیابان هلال احمر، خیابان شهید رجبی

باغ ملک

صاحب این باغ «حاج حسین آقا ملک» از ملاکان و اوقاف بزرگ تهرانی بود و داخل باغ ۳ عمارت وجود داشت. آقای ترکی نامی که در کار فروش تمبر بود با خانواده پر جمعیتش در این باغ سکونت داشت. در دل باغ هم تا چشم کار می‌کرد، درختان پر محصول با انواع میوه‌های مختلف دیده می‌شد. یک سر باغ به خیابان هلال احمر می‌رسید و در جوار این باغ هم قهوه‌خانه ملازضا بود؛ قهوه‌خانه هم پاتوق کشاورزان محسوب می‌شد تا بعد از چند ساعت کار سخت، فارغ از دغدغه کار، برای ساعتی در کنار دوستان و اهالی بنشینند و جای قند پهلوی بخورند.

باغ آهو

یکی از بزرگ‌ترین و زیباترین باغ‌های شهرری باغ آهو بود که امروز هیچ اثری از آن باقی نمانده جز کوچه‌ای در مجاورت آن که به نام شهید رجبی مزین است. مالک این باغ از ملاکان و معتمدان معروف ری به نام امیر عرفانی بود؛ مرد بانفوذی که حتی در دوره سرپازگیری رضاشاه اجازه سرپاز بردن از شهرری را به کسی نمی‌داد. این باغ گل سرسید باغ‌های شهرری بود و درباره علت نامگذاری آن می‌گویند که سال‌ها قبل در فصل زمستان آهوها به زیر درخت‌های این باغ پناه می‌بردند و صاحب باغ در طول زمستان اجازه نمی‌داد شکار چپان به آهوها آسیب برسانند. به همین دلیل این باغ به نام «باغ آهو» مشهور شد.

باغ مادر ناصرالدین شاه

یکی از قدیمی‌ترین و معروف‌ترین باغ‌های شهرری باغی متعلق به مهدعلیا مادر ناصرالدین شاه بود. وسعت این باغ که در مجاورت حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)

باغ شیرازی‌ها

قرار داشت چیزی حدود ۴ هکتار بود و همه شاهزادگان، بزرگان و چهره‌های شاخص رجال درباری که برای زیارت راهی حرم شاه عبدالعظیم می‌شدند حتماً برای ناهار و استراحت، سری به این باغ می‌زدند و به همین دلیل این باغ محل رفت‌وآمد چهره‌های معروف بود. امروز اثری از این باغ سرسبز و خرم نیست و بخش‌هایی از این باغ متعلق به سازمان هلال احمر و اداره جهاد سازندگی است.

باغ شیرازی‌ها

این باغ متعلق به آقای شیرازی است. او از شیراز به شهرری مهاجرت کرد و در اینجا ساکن شد و به مرور زمان کوچه‌ای هم به نام این خاندان در مجاورت باغ شکل گرفت.